

Nr 195.

Av herr **Rosén**, om *avvägbringande av utredning och förslag angående åtgärder för beredande av nödig sjukvård åt befolkningen i övre Norrlands fjällbygder.*

För avhjälpande av bristen på läkare å landsbygden i övre Norrland har riksdagen under de senare åren vidtagit vissa åtgärder, vilka emellertid icke medfört åsyftat resultat. Förslag har fördensskull framställts om ytterligare förbättrande av läkarnas ställning genom lönernas höjande, varjämte man vill göra gällande, att, om lämpliga bostäder för läkarna uppföras och fritt tillhandahållas, de nu vakanta läkartjänsterna skulle komma att besättas. Två lappmarkskommuner i Västerbottens län, som trott, att sökande till läkartjänsterna skulle anmäla sig, om fria bostäder ställdes till förfogande, hava dock ingen glädje av sina uppoffringar i detta avseende. För någon kortare tid av året har väl en medicine kandidat kunnat erhållas, men denne har icke haft behov av den rymliga bostad som stått till förfogande. Skola bostäder tillhandahållas och komma till användning, lär det även bliva nödvändigt att upplåta dessa möblerade, ty unga läkare, som möjligen kunna befinnas villiga att för någon tid antaga tjänst i dessa avlägset liggande trakter, kunna näppeligen föra möbler med sig fram och åter på de mångmila vägarna.

Min bestämda uppfattning är den, att läkarfrågan i övre Norrland *icke* kan lösas genom löneförhöjningar eller bostadsbygge. Bristen på kommunikationer och fruktan för därav följande isolering samt rådande vanföreställningar om förhållandena i övre Norrland vålla, att dessa platser icke komma att locka sökande, även om långt större förmåner än de nuvarande eller ytterligare föreslagna erbjudas. Andra utvägar måste därför sökas, om någon möjlighet till sjukvård skall stå de mest avlägsna orternas befolkning till buds.

Huru förtvivlad ställningen för närvarande kan vara, därom förmår den med förhållandena obekante icke bilda sig någon föreställning. Jag skall därför tillåta mig att redogöra för ett fall, som visar nödvändigheten av statsmakternas ingripande.

Under en vandring i Tärna socken i Västerbottens lappmark sommaren 1919 påträffade jag i en eländig stuga i Nedre Björknäs en fattig familj bestående av man, hustru och fem minderåriga barn. Mannen, som var omkring 50 år gammal, hade den 2 januari 1919 fått sitt ena ben avsparkat av hästen. Genom barmhärtiga grannars hjälp forslades han till Tärna kyrkoby för erhållande av vård hos därvarande extra provinsialläkare. I Tärna finnes ingen sjukstuga, och där råder brist på bostäder, men mannen lyckades likväl erhålla husrum därstädes. Efter två eller tre veckors vistelse i Tärna förklarade läkaren, att mannen kunde resa hem, ty han skulle snart bli återställd. Kort tid efter hemkomsten inträdde värk i benet, som började svullna. Tillståndet blev sämre och sämre och på våren, då snön gick bort, avskars varje möjlighet att erhålla läkarhjälp, ty Nedre Björknäs är en av de många byar, som saknar varje tillstymmelse till vägförbindelse. Jag och mitt sällskap överlade med ett par av byamännen om möjligheten att kunna på något sätt föra mannen därifrån till lasarettet i Umeå, men utan resultat. Avståndet till Stensele sjukstuga är nära 15 mil, men då läkare ej alltid finnes där, är närmaste sjukstuga i Lycksele, dit avståndet är 25 mil. Vid färd till lasarettet i Umeå är avståndet 31 mil till närmaste järnvägsstation och därefter 7 mils järnvägsresa. Den ålderstigne läkare, som finnes i Tärna, läser icke kunna bege sig ut på längre vandringar för sjukbesök, och sjuksköterska finnes icke. Mannen fick därför ligga utan någon som hälst hjälp utom den, att ett par av byamännen ett par gånger i veckan biträdde med att lyfta den sjuke, så att hustrun kunde ordna den av eländiga trasor bestående bädden. Hans plågor voro oerhörda, och det syntes, att han ej kunde ha många dagar kvar att leva. Sex dagar efter mitt besök i denna människoboning befriades den arme mannen av döden från fortsatta lidanden. Då hade han legat i nära sju månader utan annan vård än den, som bestods honom vid besöket i Tärna omedelbart efter olycksfallet.

Överallt i de vida fjällbygderna äro människorna utsatta för risken att vid inträffande sjukdoms- eller olycksfall få dela samma öde. Statens tjänstemän och arbetare, som tidtals uppehålla sig i bygder fjärran från alla kommunikationer, äro utsatta för samma risk.

Det kan sägas, att det är landstingens och kommunernas sak att ingripa och söka åstadkomma bättre förhållanden. De norrländska

landstingen hava emellertid redan nu oerhörda bördor för sjukvården, och ett av dem, nämligen Västerbottens landsting, är ju sedan många år det hårdast skattetyngda. Kommunerna hava också så stora utgifter, att de icke rimligen kunna påläggas ytterligare sådana. De säregna förhållandena i övre Norrland, som bero icke blott på de långa avstånden utan även därpå, att denna landsända fortfarande är vanlottad i fråga om kommunikationer, tala dock för, att staten härvidlag bör ingripa, så att även dessa människor kunna erhålla åtminstone någon sjukvård.

Riksdagens beslut om anställande av distriktssjuksköterskor var lyckligt, men det är icke tillräckligt. I lappmarkskommunerna, som var för sig äro större än hela län i södra delarna av landet men sakna icke blott järnvägar utan även vägar, måste flera sjuksköterskor finnas att tillgå. Men då de fattiga kommunerna icke kunna avlöna dem, och då landstingen äro tyngda av skatter just för sjukvården, synes staten böra i stor utsträckning träda emellan. Dessa sköterskor böra förses med en för tjänstgöringen i dessa distrikt särskilt avpassad utrustning. Ambulerande läkare, som kunde träffas åtminstone en gång i kvartalet i de större byarna även vid sidan om de stora stråkvägarna, borde av staten avlönas. Dessa läkare borde även ha till uppgift att lämna sköterskorna undervisning och råd. S. k. samaritkurser borde anordnas i olika trakter, så att befolkningen finge lära sig att vid behov anlägga ett första förband o. d. För detta ändamål borde samaritlädor finnas tillgängliga. Vidare borde sjukbårar tillhandahållas de byar, som sakna väg, så att en sjuk människa kan forslas till närmaste kommunikationsled. Slutligen borde några ambulansbilar och sjukslädar finnas att tillgå.

Det synes, som om utgifterna för sådana anordningar icke skulle kunna bli avskräckande. Befolkningen i de ifrågavarande trakterna skulle vara ytterst tacksam, om den mycket omdebatterade läkarfrågan bleve löst på så sätt, att sjuksköterskor kunde lämna hjälp vid inträffande olycks- eller sjukdomsfall, och att övriga här nämnda eller andra praktiska åtgärder vidtoges. Telefonen är numera ganska utbredd även i dessa nordliga trakter, och möjlighet finnes sålunda för en sköterska att vid förefallande behov inhämta råd av närmast boende läkare.

För närvarande äro många tiotusen människor utan all hjälp vid sjukdom och olyckshändelser, och för dessa vore det av oerhört värde att beredas den undsättning, som ett realiserande av här framförda önskemål skulle innebära. Jag håller före, att sådana anordningar bleve för befolkningen fördelaktigare, än om alla vakanser i nuvarande läkar-distrikt genom åtgärder av olika slag kunde fyllas. Ty dessa distrikt

äro så stora och sjukbesöken i mera avlägsna trakter genom kommunikationsbristen så tidsödande, att i första hand ett bättre resultat torde vinnas på sätt som här skisserats.

På grund av det anförda tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt låta utreda, vad som ytterligare från statens sida kan och bör göras för att bereda befolkningen i övre Norrlands fjällbygder nödig sjukvård, samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 31 januari 1920.

Gustav Rosén.
